

2.12  
10-44  
1070

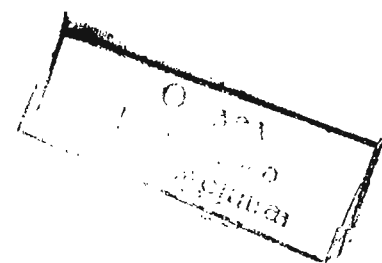
Z. Muhammadjonova

# FORTEPIANODA CHALISHNI O'RGATISH USLUBIYOTI



IX  
M-14

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI  
O'RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA'LIMI MARKAZI



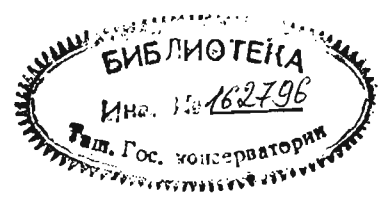
Zahro MUHAMMADJONOVA

# FORTEPIANODA CHALISHNI O'RGATISH USLUBIYOTI

*Madaniyat, san'at kollejlari hamda  
akademik litseylari uchun o'quv qo'llanma*



Toshkent  
«YANGI NASHR»



*Mazkur o'quv qo'llanma O'zbekiston oliy va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi  
o'quv-metodik birlashmalari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi Kengash  
tomonidan nashrga tavsiya etilgan*

Mas'ul muharrir: san'atshunoslik fanlari nomzodi,  
dotsent **S. Begmatov**

Taqrizchilar:  
dotsent **M. Gumarov**,  
o'rta-maxsus kasb-hunar ta'limi a'lochisi **M. Murodova**.

**Muhammadjonova Z.**

**Fortepianoda** chalishni o'rgatish uslubiyoti: Madaniyat, san'at kollejlari hamda akad. litseylari uchun o'quv qo'll. / Muallif Z. Muhammadjonova; Mas'ul muharrir S. Begmatov; O'zR oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi. - T.: Yangi nashr, 2006. - 96 b.

Mazkur o'quv qo'llanma madaniyat va san'at kollejlari, akademik litsey o'quvchilari, o'rta-maxsus ta'lim muassasalarining musiqa bo'limlari o'quvchilariga fortepiano cholg'usida ijro etishni o'rgatish uslubiyotiga bag'ishlangan. Unda mazkur kurs bo'yicha o'qituvchining vazifalari, o'quvchilar oldiga qo'yiladigan talablar ifodalangan.

Muallif fortepianoda chalishni o'rgatishning umumiy masalalarini bayon etish bilan birga uning samarali yo'llarini, ta'lim jarayonining mazmuni va turlarini bayon etgan.

BBK 85. 315(5Y) ya 722

---

---

## KIRISH

Cholg' u ijrochiligi musiqa san'ati sohasida eng ommalashgan turlardandir. Har bir xalqning o'z milliy cholg' u sozlari bor. Shu bilan birga, butun jahonning barcha xalqlari orasida ommalashgan cholg' u asboblari ham mavjud. Skripka, klarnet, truba, fortepiano kabi musiqa cholg' ulari shular jumlasidandir. Ular orasida fortepiano cholg' usi o'zining qulayligi, mosligi va ommaviyligi bilan alohida o'rin tutadi. Forteplano musiqiy tadbirlarning har qanday sharoitlarida yetakchi hamda ko'makchi cholg' u sifatida ishlatilishi mumkin. Shu bois fortepiano cholg' usi ixtisosligi bo'yicha saboq oluvchilar boshqa cholg' ularga nisbatan ko'p.

Barcha muammolarning yechimi, ya'ni kaliti ilm bo'lgani kabi, fortepiano ixtisosligining ham o'zlashtirish jarayoni bilan bog'liq fan mavjud. Ta'lim tizimining o'rta bo'g'ini, musiqa va san'at kollejlari, akademik litseylarda fortepiano ixtisosligi bo'yicha ta'lim olayotgan o'quvchilar uchun "Forteplanoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" fani kiritilgan. Bu fan kasbiy tayyorgarlikni nazariy hamda amaliy mustahkamlaydigan tarkibiy qism hisoblanadi. Kelajakda musiqa va san'at maktablarida o'qituvchi sifatida faoliyat olib boradiganlar uchun kerakli nazariy va amaliy bilim asoslarini o'zlashtirish ko'zda tutiladi. "Forteplanoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" ixtisoslik fanlari majmuiga kiradi. Fanning asosiy vazifasi o'quvchilarga o'z ishiga ongli munosabatda bo'lish, o'qituvchilik kasbiga qiziqish uyg'otish, o'quvchi ongida tahliliy fikrlashni rivojlantirish, o'z ijrochilik tajribalarini umumlashtira olish, uslubiy adabiyot va o'quv qo'llanmalari bilan ishlay olish, bolalar musiqa va san'at maktablari o'quv repertuarlarini o'zlashtirish kabi bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Fanni qanchalik o'zlashtirilishi uning oldiga qo'yilgan vazifalar orqali maqsadga erishishda namoyon bo'ladi. Amaliy mashg'ulotlar nazariy idroklanib, tushungan holda o'zlashtirilsa, maqsadga muvofiq bo'lishi begumondir.

"Forteplanoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" fanini olib boruvchi o'qituvchi o'quvchilarga dars berish jarayonida, ularga forteplanoda chalishni to'g'ri o'rgatish, ijrochilik masalalari o'quv qo'llanmalari bilan bog'liq, musiqiy va umumpedagogik hamda psixologiya muammolarini yorituvchi qo'llanmalar, muntazam chop etiladigan davriy nashrlar, to'plam va darsliklardan foydalanib turishni taqozo etiladi. Uslubiyot kursini olib borishda "Psixologiya va pedagogika asoslari" faniga katta e'tibor bilan yondashish talab etiladi. Chunki bu fan ta'lim va tarbiyaning barcha mutaxassisliklar uchun zarur bo'lgan eng muhim tamoyillarni asoslab beradi. Shu bois, "Forteplanoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" fanining alohida bir bo'limi musiqiy ta'lim va tarbiyaning uslublariga bag'ishlangan. Lekin aynan uslubiyot mashg'ulotlarida ushbu umumiy tamoyillar mazkur mutaxassislik, ya'ni forteplanoda chalishni o'rgatishga tatbiq qilgan holda aniqlanadi.

Uslubiyot fanining mohiyati shundaki, u o'quvchilarda o'qituvchilik hissini uyg'otadi. Mashg'ulotlar orqali dars berish, saboq berish kabi muallimlik ko'nikmalarini paydo qiladi. Mustaqil faoliyat olib borishlarida o'zlarining ilk o'qituvchilik tajribalarini anglab yetishlariga va umumlashtirishlariga ko'mak beradi. "Forteplanoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" fani bo'yicha tuzilgan ushbu o'quv qo'llanma, mazkur fanning o'quv dasturi asosida yaratildi. Qo'llanma

olti bo'limdan iborat bo'lib, quyidagi mavzularni o'z ichiga oladi:

1. Musiqa ta'limi tizimi.
2. BMM o'qituvchisining asosiy vazifalari hamda ta'lim va tarbiyaning uzviy bog'liqligi.
3. Shaxsni tarbiyalash va shakllantirishda musiqaning roli.
4. Boshlang'ich ta'limning asosiy uslublari.
5. O'qituvchilik uslubiyoti:
  - o'qitish jarayonini rejalashtirish;
  - dars olib borish uslubiyoti;
  - musiqa asari ustida ishlash.
6. BMMning ijro repertuari bilan tanishtirish.

Qo'llanmada har bir bo'lim mavzusini mohiyatiga qarab, o'qituvchilarga ko'rsatma, o'quvchilar uchun esa qo'llanma sifatida yoritib berishga harakat qilindi. Albatta, o'quvchilarning fortepianoda chalishni o'rganishlari uchun nazariy ko'rsatmalar zarur. O'quvchilarning mustaqil tarzda olib boradigan mashg'ulotlarga

katta ahamiyat qaratishlari juda muhim hisoblanadi. O'quvchilar, ayniqsa, asarlarning tahliliga, bir-birlarini tinglab muhokama qilishga e'tibor berishlari yaxshi natijalarga olib keladi. Ana shu amallarni nazarda tutib, qo'llanmaga bir qator musiqiy asarlar kiritilgan. Qo'llanmada nazariy tahlilning amaliy namunalar bilan to'ldirilishi o'quvchiga uslubiyot nuqtai nazaridan asar tanlash imkoniyatini beradi. "Fortepianoda chalishni o'rgatish uslubiyoti" fani bo'yicha o'quv qo'llanmani yaratishda A. Alekseevning "Методика обучения игре на фортепиано" kitobidan keng foydalanildi. Undagi uslubiy ko'rsatmalardan kelib chiqib, amaliyot, ya'ni tajriba bilan bog'landi. O'zbek kompozitorlarining fortepiano uchun yaratgan asarlari kiritildi. O'ylaymizki, ushbu o'quv qo'llanma fortepiano ixtisosligi bo'yicha saboq olayotgan o'quvchilariga, fortepiano chalish kasbini o'zlashtirishlarida arzigulik manba bo'lib xizmat qiladi.

